

Nevşehir'in Sürdürülebilir Kalkınmasında Geleneksel (Yerel) Bilginin Rolü (Bölgesel Kurum ve Kuruluşlar Örneğinde)

The Role of Traditional (Local) Knowledge in the Sustainable Development of Nevşehir (Regional Institutions and Organizations)

Kübra Yıldız Altın¹ - Ümran Feyza Çavdar²

Öz

Toplum, kültür ve çevre tabanında son yıllarda görülen hızlı değişim ve dönüşümler sürdürülebilirlik konusunu gündeme getirmektedir. Bu gerekçeyle hazırlanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 2030 yılına kadar gezegenimizi korumayı ve her boyutta refahı artırmayı hedefleyen bir küresel eylem planı sunmaktadır. Konu hakkında yapılan yayınlar, sürdürülebilir kalkınmada geleneksel (yerel) bilgi belleğinin önemine dikkat çekmektedir. Kültürel mirasın “sürdürülebilir kalkınmada”, “sürdürülebilir kalkınma için” ve “sürdürülebilir kalkınma olarak” kullanılabilmesini sağlayan bu bağlar, konunun özellikle bölgesel çalışmalar için bütüncül ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda makale, SKA'nın başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesinde geleneksel bilginin rolünü incelemektedir.

Çalışma, SKA ve UNESCO'nun kültür koruma yaklaşımları arasındaki ilişkiye dayanan bir içerik analizinde temellendirilmiştir. Çalışmada UNESCO'nun geleneksel bilgiye yönelik kültür koruma yaklaşımları ve BM üyesi ülkeler tarafından hazırlanan bir evrensel eylem çağrısı olan “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Hedefleri ve Göstergeleri” bağlamında Nevşehir'deki faaliyetler, amaçlı örneklem (purposive sampling) yöntemiyle seçilmiş, elde edilen veriler bütüncül ve eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirilmiştir. İncelemenin sınırlılığını Nevşehir'de SKA kapsamındaki geleneksel bilgiye yönelik faaliyetler oluşturmaktadır. Bu

¹ Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü, Nevşehir/Türkiye, kubrayildiz89@gmail.com, Orcid No: 0000-0001-9788-2844.

² Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü, Nevşehir/Türkiye, cavdarfeyza3@gmail.com, Orcid No: 0009-0001-4386-1439.

* Geliş tarihi/Received: 20.02.2024 - Kabul tarihi/Accepted: 01.08.2024

amaçla araştırmada konuyla ilgili yayımlanan bilgi, belge ve haberler olmak üzere ikincil verilerin elde edileceği kaynaklar içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, bölgedeki mevcut uygulamaların iyileştirilmesi ve yeni uygulamaların hayata geçirilmesi için çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışmada Nevşehir’de “sürdürülebilirlik ve yerel kültür” temalarının birlikte yer aldığı faaliyetler tespit edilmiştir. Faaliyetlerde bölgesel sürdürülebilir kalkınma için geleneksel bilgi belleğinden yararlanıldığı görülmektedir. Yerellik ve sürdürülebilirlik çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar üzerine yapılan tüm bu değerlendirmeler sonunda geleneksel bilginin Nevşehir’de “bölgesel kalkınma”, “sürdürülebilir turizm” ve “tanıtım” alanlarında önemli roller üstlendiği ortaya konulmuş ve yeni politikaların geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar sözcükler: Kültürel Miras, Geleneksel (Yerel) Bilgi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), Nevşehir, Kapadokya.

Abstract

Rapid changes and transformations in the context of society, culture and environment in recent years have brought the issue of sustainability into the debate. The Sustainable Development Goals (S.DGs), which were prepared for this reason, present a global action plan that aims to protect our planet and increase prosperity in all dimensions by 2030. These links enable cultural heritage to be used "in sustainable development", "for sustainable development" and "as sustainable development". Thus, the issue needs to be addressed holistically, especially for regional/local studies. In this context, the article analyses the role of traditional knowledge in the successful implementation of the SDGs.

The study is grounded in a content analysis based on the relationship between the SDGs and UNESCO's approaches to cultural protection. In the study, activities in Nevşehir in the context of UNESCO's cultural protection approaches to traditional knowledge/cultural heritage and Sustainable Development Goals, Targets and Indicators were selected by purposive sampling method. The secondary data obtained were analyzed from a holistic and critical perspective. The limitation of the study is the activities for traditional knowledge within the scope of SDGs in Nevşehir. For this purpose, information, documents and news published on the subject were analysed by content analysis method. Various solution proposals have been presented for the improvement of existing practices in the region and the realization of new practices.

The study identified activities in which “sustainability and local culture” themes are included in Nevşehir. It was understood that traditional knowledge memory was utilized for regional sustainable development. As a result of the evaluations related to the activities carried out within the framework of locality and sustainability, it was revealed that traditional knowledge plays an important role in regional development, sustainable tourism and promotion in Nevşehir. At the end of the study, it was stated that new policies should be developed in this regard.

Keywords: Cultural Heritage, Traditional (Local) Knowledge, Sustainable Development Goals (SDGs), Nevşehir, Cappadocia.

Giriş

21. yüzyılın neredeyse moda kavramlarından biri haline gelen sürdürülebilirlik “günümüz” ve “gelecek” arasındaki etkileşim bağlamında tanımlanmaktadır. Bu tanımlar içinde sıklıkla “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama potansiyellerini engellemeden günümüz toplumunun kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve kalkınmaları” tanımlamasıyla karşılaşılr (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024). Bu konuya ilk kez 1987 yılında yayınlanan ve Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan Brundtland Raporu’nda değinilmiştir (UN, 1987). Bu düşünce bağlamında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından on yedi ana amaç, amaçlara bağlı alt hedefler belirlenmiş ve bunların tamamı Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) veya Küresel Amaçlar şeklinde ifade edilmiştir. SKA, 2030 yılına kadar gezenimizi korumayı ve her boyutta refahı artırmayı hedefleyen bir küresel eylem planı sunmaktadır. Plan, mevcut şartların geleceğin ihtiyaçları dikkate alınarak kullanılması düşüncesinde şekillenen sürdürülebilirlikle temellendirilir. Sürdürülebilirlik, süreli olan her türdeki kaynakların uzun vadeli kullanımının sağlanmasını ve politikaların geliştirilmesini önceler.

Geleneksel bilgiyi korumanın zorunluluk olduğuna ilişkin söylemler XX. yüzyılın ilk yıllarında görülmeye başlar. Ancak geleneksel bilginin ve ilgili tekniklerin günümüzün sürdürülebilir kaynak arayışına etkili ve yararlı bir şekilde nasıl entegre

edilebileceği³ ve günümüz bilimiyle nasıl buluşturulabileceği tartışması halen devam etmektedir (Clarke, 1990: 237). Yine de doğanın nesne değil “özne” işlevi üstlendiği ve geleneksel bilginin “modern bilime” ek bilgi kaynağı sunduğu konusunda uzlaşa sağlanmış durumdadır (Pfothenauer ve Whiteley, 2022).

Bugünün daha akılcı politikalar temelinde ve geleceği dikkate alarak düzenlenmesi gerektiği önermesini içeren “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Hedefleri ve Göstergeleri”nde halk bilgisi, halk kültürü, geleneksel bilgi belleği ve yerel bilgi doğrudan yer almamaktadır. Fakat buna rağmen “ampirik (empirical)” ve bazı durumlarda “ampirik sonrası (post-empirical)” biçiminde tanımlanan geleneksel bilginin, uygulama ve deneyim yoluyla elde edilmesi ve yerel ile ilişkili olması (Thakurai, 2014: 39) dolayısıyla sosyal, ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kaynak olarak kullanımı hakkındaki çalışmalar son yıllarda artış göstermiştir. Bununla birlikte geleneksel bilgi ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarının birlikte yer almaları ve aralarında kurulan ilk ilişki, 2010 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin Uygulama Yönergesi’nde görülmektedir (Alpaslan, 2015: 39). Sözleşmelerin ortaya koyduğu kültür koruma yöntemleri ve yaklaşımlarının “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Hedefleri ve Göstergeleri” ile uyumludur. Nitekim 2014 yılında “insani değer olarak miras ve peyzaj” temasıyla kabul

³ On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) içinde bu konuyla ilgili bir madde dikkat çekmektedir: “706.7. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT) uygulamalarının kanıta dayalı şekilde standardize edilerek ulusal ve uluslararası çalışmalarla güvenli kullanımı yaygınlaştırılacaktır” (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 165).

edilen Floransa Bildirgesi'nde yerel kültür odağı alınmış ve sürdürülebilirlik ile birleştirilmiştir (ICOMOS, 2014: 5). Bildirgede sürdürülebilir kalkınmada “geleneksel bilgiden” yararlanılabileceği açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Literatürde geleneksel bilgi belleğinin korunmasının sürdürülebilir kalkınma üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Davis ve Ebbe, 1993; Gražulevičiūtė, 2006: 74-78; Berkes, 2012: 1-20, 239-264; Alpaslan, 2015; Dessein ve diğerleri, 2015: 20-33; Nocca, 2017: 1-27; Ölçer Özünel, 2017: 19-30; Sultana ve diğerleri, 2018: 18902-18906; Yolcu ve Aça, 2019: 861-871; Türkoğlu, 2020: 117-140; Kariuki, 2021: 52-54; Aça, 2022: 1-24; Başdoğan Deniz, 2022: 1208-1210; Eres ve Güler, 2022: 51-63; Karabaşa, 2022: 59-70; Koç, 2022: 85-98; Ölçer Özünel, 2023; TKB, 2023: 95-99; Yolcu, Aça ve Dinç, 2023). Bu açıdan bakıldığında sürdürülebilir kalkınma modellerinin geliştirilmesinde gelenekten beslenen yerel bilginin önemi artmaktadır. Çünkü “sürdürülebilir kalkınmanın özünde kültürel bellek temelli fikri mülkiyet, coğrafi tescil ve marka yaratma, kısacası kültürel ekonomik alanlar yer almaktadır. Eskiden olduğu gibi bugün de kültürel bellekten hareketle geleceği yaratanların özgün ve farklı olabilecekleri” düşünüldüğünde (Özdemir, 2012: 78), sürdürülebilir kalkınma ve geleneksel bilgi ilişkisinin değeri daha önemli olmaktadır.

Geçmişten günümüze aktarılarak gelen geleneksel bilgi; yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte “sürelili ve doğal olan kaynakların uzun vadeli kullanımının sağlanmasında” birincil önemde dikkat çeker. Bu konuda hukuki düzenlemeler ve mevzuat geliştirme önerilerine

ilişkin yayınların yanı sıra (Soysal, 2020: 1630-1644; Güler ve Mutlu, 2021: 103-111) özellikle Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) ve Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Örgütü (UNESCO) yerel bilgilerin sürdürülebilir korunması konusunda önemli çalışmalar yürütmektedir (Oğuz, 2009: 38-39).

Geleneksel bilgi, genel bir tanımlamayla toplumların nesilden nesle aktardıkları ve deneyimlerine dayanan bilgi ve pratikleri ifade eder. Kültürel ifade biçimleri olan bu bilgi ve pratikler, geçmiş ile günümüz arasında bir tür köprü vazifesi gören geleneksel bellekte korunmakta, bellek aracılığıyla taşınmakta ve aktarılmaktadır (Oğuz, 2009: 11-16; Özdemir, 2018: 5). Bu bağlamda geleneksel bilgi; doğal çevre ile uzun bir etkileşim geçmişine sahip halklar tarafından geliştirilen ve sürdürülen kümülatif bir bilgi (cumulative body of knowledge), beceri-ustalık bilgisi (know-how), uygulama ve temsiller bütünüdür. Bu anlayışlar, yorumlar ve anlamlar temelde dil, adlandırma ve sınıflandırma sistemleri, kaynak kullanım uygulamaları, ritüel, maneviyat ve dünya görüşünü kapsayan kültürel bir kompleksin parçasıdır (ICSU, 2002: 9-10).

Geleneksel bilgi, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi birikimini, becerileri, gelenekleri ve uygulamaları içermekte ve tanımlamaktadır. Tarihleri boyunca yerli topluluklar davranışlarını, stratejilerini ve yerel bilgilerini çevrelerindeki değişikliklere göre düzenlemiş ve uyarlamışlardır. Çoğunlukla sözlü gelenekler yoluyla aktarılan bu bilgi, bir bütün olarak folklorda yer almakta, folklorun içindeki “sözlü gelenekler ve anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler; el sanatları geleneği; doğa ve

evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar” (UNESCO, 2003: Article 2) yoluyla aktarılmaktadır. Etkileşim çerçevesinde şekillenen bu aktarım ve sentez süreci, günümüzün toplumsal, kültürel ve ekolojik değişim ve dönüşümlerinde rehber olarak kullanılabilir ve deneyimlerden oluşmuş birikimi barındırmaktadır. Dolayısıyla geleneksel bilgi, sürdürülebilir kalkınma stratejisi için yararlı bir kaynak durumundadır (Pfothenauer ve Whiteley, 2022).

Nevşehir özelinde ele alınan bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma ve geleneksel bilgi ilişkisinin temelde karşılıklı bir bağımlılık ve fayda yarattığı düşüncesi üzerine temellendirilmiştir. Nevşehir’de ilgili kurum ve kuruluşların son dönemdeki eğilimleri, gerçekleştirdikleri faaliyet ve uygulamaları somut örnekler olarak önümüzde durmaktadır. Bu bağlamda çalışmada UNESCO’nun kültür koruma yaklaşımları ve SKA çerçevesinde Nevşehir’de geleneksel bilgi birikimi ile ilgili uygulamalar bütüncül ve eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiş ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Yöntem

Çalışmada Nevşehir’de bölgesel kalkınma üzerine doğrudan veya dolaylı faaliyetler gerçekleştiren ve projeler uygulayan kurum ve kuruluşlar (Ahiler Kalkınma Ajansı, Kapadokya Alan Başkanlığı, Nevşehir Valiliği, Nevşehir Belediyesi, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Bakanlıklara bağlı il müdürlükleri) tarafından SOKÜM Sözleşmesi’nin on beş yıllık döneminde gerçekleştirilen veya kurumların paydaş olarak gerçekleştirmiş oldukları “SKA temelindeki geleneksel bilgi belleğine ilişkin faaliyetler” incelenmiştir. Bu konuda adı geçen kurum ve

kuruluşların yayımladıkları “stratejik planlama raporlarından, resmî web sitelerinden, sosyal medya hesaplarından ve yerel haber sitelerinden yararlanılmış” ve ulaşılan yazılı ve elektronik kaynaklar “içerik analizi yöntemi” ile değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sınırlılığını SKA kapsamına giren ve geleneksel bilginin yer aldığı Nevşehir’deki faaliyetler oluşturur. Bu amaçla konuyla ilgili yayımlanan bilgi, belge ve haberler incelenmiş, ilgili uygulamaların iyileştirilmesi ve yeni uygulamaların hayata geçirilmesi için önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler, Nevşehir’de son on yılda gerçekleştirdiğimiz saha çalışmalarında edindiğimiz tecrübeler ve yerelin beklentileri çerçevesinde hazırlanmıştır.

İçerik analizinde sürdürülebilir kalkınmada geleneksel bilgi ve yerel kültürün üç rolü üzerinde temellendirilen bir inceleme modeli takip edilmiştir (Dessein ve diğerleri, 2015: 29-31). Modelde;

1. Destekleme (supporting sustainability - culture in sustainable development),
2. Bağlantı kurma ve aracılık yapma (connecting and mediating sustainability - culture for sustainable development) ve
3. Yaratım (creating sustainability - culture as sustainable development)

olarak sıralanan roller, kültürün sürdürülebilir kalkınma bağlamındaki işlevlerini özetlemektedir. Böylece çalışmada Nevşehir’de son on beş yıllık süreçte gerçekleştirilen faaliyetlerde geleneksel bilginin “sürdürülebilir kalkınmada”, “sürdürülebilir kalkınma için” ve “sürdürülebilir kalkınma olarak” rolleri tespit

edilmiş ve gelecekte uygulanacak yerel kültür politikaları için önerilerde bulunulmuştur. Çalışmada konunun derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde ele alınması, konuya etkili çözümler getirilmesi için bütüncül ile eleştirel bakış açısı bir araya getirmiştir.

Bulgular ve Tartışma

SKA, “ekonomik, sosyal ve çevresel” olmak üzere üç bileşen üzerinde temellendirilir. Kısaca bahsetmek gerekirse “ekonomik sürdürülebilirlik”, ekonomik sistemlerin oluşturulması, kaynakların verimli kullanılması ve uzun vadeli istikrara dayalı ekonomik çıktıların sağlanmasıyla ilgilidir. Ekonomik sürdürülebilirlik ve geleneksel bilgi ilişkisinde kültür ekonomileri ve endüstrileri önemli rol oynarlar. İkinci boyut olan “sosyal sürdürülebilirlik”, eşit çalışma koşullarının sağlanması, toplumun sosyal refahının artırılması, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin güçlendirilmesi gibi sosyal açıdan eşit uygulamaları içermektedir.⁴ Üçüncü boyut olan “çevresel sürdürülebilirlik”, doğal kaynakların etkili bir şekilde kullanılması, biyoçeşitliliğin korunması, atıkların azaltılması, enerji verimliliğinin sağlanması gibi olumlu çevresel etkileri artırmaya odaklanmaktadır (Gedik, 2020: 197).⁵

⁴ On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) içinde bu konuyla ilgili maddeler dikkat çekmektedir:

“732.5. Okul bahçelerinin çocuklar tarafından daha nitelikli kullanılması açısından, geleneksel çocuk oyunlarını teşvik etmek amacıyla ‘geleneksel çocuk oyunları’ kapsamında hazırlanan oyun kılavuzları ve görselleri doğrultusunda çalışmalar yapılacaktır” (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 174).

“784.3. Usta-çırak yöntemiyle devamlılığı sağlanabilen ve yok olma tehdidi altındaki geleneksel Türk sanatlarının öğretiminin kurumsal bir şekilde devam ettirilmesi sağlanacaktır” (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 188).

⁵ Nevşehir Belediyesi ile yapılan görüşmede 2023 yılında 50 dönümlük alanda ata tohumu buğdayın ekildiği, elde edilecek unun ihtiyaç sahiplerine dağıtılacağı, arta

Tarihsel olarak bakıldığında sürdürülebilir kalkınma, öncelikle çevresel endişelerden kaynaklı ortaya çıkmıştır (Gedik, 2020: 211). Sürdürülebilir kalkınmanın çevre bileşeninde “ekosistem ve biyoçeşitlilik” kavramlarının daha çok dikkat çektiği görülmektedir. Dolayısıyla geleneksel bilgi, çevresel sürdürülebilirlikte aktif rol almaktadır. Bugün yerel kültür politikaları, kültürel miras ve çevresel sürdürülebilirlik arasındaki bağları da tanımakta ve desteklemektedir (UCLG-MEWA Kültür ve Turizm Komitesi, 2020: 30). Bu bilgi, örneğin ürün evcilleştirme, yetiştirme ve yönetiminin⁶ yanı sıra agroekoloji, tarımsal ormancılık, ürün rotasyonu/ekim nöbeti, toprak yönetimi ve diğer tarımsal faaliyetlerin ilke ve uygulamaları gibi konularda ampirik bilgiler sağlamakta, doğal orman yönetimi ve biyoçeşitlilik yönetimi konusundaki bilimsel çalışmalara katkı getirmektedir (ICSU, 2002: 15; Sultana ve diğerleri, 2018: 18903-18905; Gedik, 2020: 209-210).

Küresel Amaçların sosyal ve ekonomik bileşenlerinin gerçekleştirilmesinde geleneksel bilgi göz ardı edilmemelidir. İnsan ve doğa etkileşimiyle şekillenen ve aktarılan bu bilginin, daha çok

kalan sap ve samanın belediyeye bağlı kaz çiftliğine gönderileceği belirtilmiştir. Aynı bilgi yerel medyada da yer almıştır (Keskin, 2023). Bu uygulama SKA'nın 2., 12., 13. ve 15. Maddelerinde belirtilen hedeflerin bir kısmını desteklemektedir.

⁶ Ülkemizde Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından “Mirasımız Yerel Tohum” projesi yürütülmektedir. İzmir’de 2017 yılında başlatılmış olan “Yerel Tohum Buluşmaları” etkinlikleriyle projenin ilk adımı atılmıştır. Proje kapsamında “ülkemiz gen kaynaklarını oluşturan bitki çeşitlerinin halka tanıtılması, üretimlerinin yaygınlaştırılması, koruma altına alınması, bitki ıslah çalışmalarında kullanılması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla” Tarım ve Orman Bakanlığınca yerel tohum tespit ve tescil çalışmaları başlatılmıştır. “Mirasımız Yerel Tohum” projesinde tohumların çoğaltılması, tanımlarının yapılması ve tescil işlemleri Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki kuruluşlar olan TİGEM, TAGEM ve BÜGEM tarafından gerçekleştirilmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020).

çevre/ekoloji ile ilgili uygulamalarda işlevsel olduğunu da ifade etmek gerekir. Nitekim geleneksel bilginin, genellikle pratikliğe dayanması ve bu açıdan “ekolojik miras yönetimi” ile ilgili alanlarda kullanım imkânı yaratması, uluslararası alanda takdirini artırmaktadır (Pfotenhauer ve Whiteley, 2022).

Geleneksel bilginin rolü SKA’da doğrudan yer almamakla birlikte Küresel Amaçların hedef ve göstergelerinde kültüre, kültürel mirasa vurgu yapan ifadeler görülür (Alpaslan, 2015: 27-28). BM tarafından belirlenen on yedi ana amaç, amaçlara bağlı alt hedefler bağlamında “herkes için kapsayıcı ve hakkaniyetli eğitimi sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânlarını teşvik etmek” ifadeleriyle belirtilen Nitelikli Eğitim amacındaki dördüncü maddede (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 2024), kültür ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisine açık bir biçimde yer verilir. İlgili ifade;

- **Madde 4: Nitelikli Eğitim’in** 4.7 alt maddesinde “... dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin değerinin bilinmesi ile kültürün sürdürülebilir kalkınmaya olan katkısı da dâhil olmak üzere...” şeklinde geçmektedir.

Madde 4 dışındaki diğer kısımlarda konu, geleneksel ve yerel kavramlarıyla birlikte yer alır:

- **Madde 2: Açlığa Son’un** 2.5 alt maddesinde “...genetik kaynakların ve bağlantılı geleneksel birikimin kullanımından çıkan faydalara erişimin...”,

- **Madde 6: Temiz Su ve Sanitasyon’un** 6.b alt maddesinde “...yerel yönetimlerin katılımının desteklenmesi...”,

- **Madde 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme'nin** 8.9 alt maddesinde "...istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizme yönelik politikaların planlanması ve uygulanması...",
- **Madde 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar'ın** 11.c alt maddesinde "Yerel malzemeler kullanılarak, sürdürülebilir ve dayanıklı binaların inşası ...", 11.4 alt maddesinde "Dünya'nın kültürel ve doğal mirasını korumak ve sahip çıkmak için çalışmaları desteklemek",
- **Madde 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim'in** 12.b alt maddesinde "...istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizm için...",
- **Madde 13. İklim Eylemi'nde** 13.b alt maddesinde "...yerel ve azınlıkta kalmış topluluklara ağırlık verilerek...",
- **Madde 15. Karasal Yaşam'ın** 15.9 alt maddesinde "...ekosistemlerin ve biyolojik çeşitlilik değerlerinin ulusal ve yerel planlara, kalkınma süreçlerine...", 15.c alt maddesinde "...yerel halkların kapasitelerini artırmayı da içerecek şekilde..."

Yukarıda sıralanan maddeler içinde geçen yerel topluluk, yerel kültür, yerel ürün, geleneksel bilgi, doğal ve kültürel miras kavramları hem geçmiş ve bugün arasındaki ilişkiyi korumakta hem de bu ilişkinin önemine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda yapılacak bölgesel çalışmalar, o bölgelerin gelecekteki kültürel miras yönetimlerinin nasıl planlanması gerektiği hakkında yol haritasını oluşturacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma ve geleneksel bilgi arasındaki ilişki, toplulukların kültürel zenginlik ve çeşitlilikleri korunurken yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesi üzerine bir sorgulama içerir. İlişki hem geleneksel bilgi belleğinden yararlanan hem de belleğin korunmasını sağlayan, “yaşatarak koruyan ve aktaran” kültür koruma biçimini yaratmakta ve desteklemektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma amaçları ile geleneksel bilgi belleği arasında organik bağların olduğunu vurgulamak gerekir. Ayrıca son yıllarda bölgelerin kültürel zenginlik unsurları, turizmin ve özellikle sürdürülebilir turizmin konu alanı içinde yer almaya başlamıştır. Yerli ve yabancı turistler için bu unsurların dikkat çekmesi (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 10) de süreci hızlandırmıştır. Böylece sürdürülebilir kalkınma ve geleneksel bilgi yanında sürdürülebilir turizm uygulamaları da kullanılır olmuştur. Nitekim bu durum, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin (NEVÜ), 2021 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yürütme Kurulu kararıyla “Doğal ve Kültürel Miras Turizmi” alanında “Bölgesel Kalkınma Odaklı Üniversiteler” (NEVÜ, 2021) arasına alınmasının önünü açmıştır.

Ahiler Kalkınma Ajansı'nın 2021 yılındaki yerel kalkınma çalışmaları bağlamında gerçekleştirdiği proje ve faaliyetler arasında yer alan Coğrafi İşaret Projesi, sürdürülebilir kalkınma ve geleneksel bilgi ilişkisi çerçevesinde yapılan bir çalışmadır. 2019 ve 2020 yıllarında coğrafi işaret konulu bir dizi etkinliklerle (toplantı, çalıştay, yöresel ürün kataloğu, film çekimleri, ...) başlayan bu süreç (AHİKA, 2021: 62), Nevşehir'in yaratıcı şehirler ağındaki gastronomi adaylığı ve gıda coğrafi işaretleri açısından dikkate değerdir. Bu çalışma ve

çıkıtları, SKA'nın 8., 11., 12. ve 15. Maddeleri ile uyumlu olup yerel yönetimlerin katılımlarının artmasını, yerel kültür ve ürünlerini teşvik ederek sürdürülebilir turizmin desteklenmesini sağlamaktadır. Ajansın 2022 yılındaki çalışma programında da bu durum açıkça ifade edilmiştir (AHİKA, 2022: 23). Ajans tarafından belirlenen çalışma programlarından büyük bir kısmının bölgedeki belediyeler, ilgili sivil toplum kuruluşları ve Kapadokya Üniversitesi iş birliğinde yürütüleceğinin ifade edilmesi (AHİKA, 2022: 24), sürdürülebilir kalkınma ve yerel bilgi konusunda bütüncül bakış açısının gerekliliğinin farkındalığını ve dahası bunun uygulandığını göstermektedir.

Kapadokya Üniversitesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığının yürüttüğü ortak çalışma ile Mustafapaşa, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından 2021 yılında “En İyi Turizm Köyü” seçilmiştir. UNWTO'nun bu programdaki amaçlarından biri, yerel kültür ve kalkınma ilişkisinin temelde karşılıklı bir bağımlılık ve fayda yaratması açısından turizm başta olmak üzere yaratıcı etkileşimlerin desteklenmesidir. Program, SKA ile uyumlu yaklaşımları benimseyen turizm köylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Mustafapaşa, söz konusu on yedi ana amaçtan dokuzunu karşılayarak listeye kabul edilmiştir (KÜN, 2021a). Bu çalışmaların bir devamı olarak Kapadokya Üniversitesi bünyesinde 2021 yılında GastroKapadokya adıyla bir proje başlatılmıştır. Projede Kapadokya bölgesi illerinin mutfağının, yiyecek içecek işletmelerinin ve yerel ürünlerinin araştırılması ve internet sitesi aracılığı ile tanıtımının sağlanması amaçlanmıştır (KÜN, 2021b). Destekleyici bir

biçimde Nevşehir’de Ürgüp’e bağlı Mustafapaşa köyünde 2022 yılında “Bir Başka Kapadokya (Kapadokya Lezzetleri, Mustafapaşa)” adlı etkinlik düzenlenmiştir. Kültürel miras, yerel yemek kültürü ve sürdürülebilirlik bağlamında gerçekleştirilen organizasyonda ziyaretçilere bölgenin yerel yemekleri ve kültürel mirası tanıtılmıştır (KÜN, 2022). Aynı üniversite ev sahipliğinde 2023 yılında Dünya’nın “En İyi Turizm Köyü” ilan edilen Mustafapaşa’da yerel ve sürdürülebilir gastronominin desteklenmesi amacıyla “Türk Mutfağı Haftası: Yerel ve Sürdürülebilir Gastronominin Geliştirilmesi Panel ve Çalıştayı” adlı uluslararası bir panel ve çalıştay düzenlenmiştir (KÜN, 2023). Türk Mutfağı haftasında düzenlenen organizasyon, yerel yemek kültürü ve sürdürülebilirlik ilişkisini ele alması açısından bölgedeki kültür ve sürdürülebilir kalkınma odaklı faaliyetler içinde yer almaktadır.

Yerel üretime dayalı gastronomi, bölgenin yerel kültürünün kurucu unsurlarından biri kabul edilmektedir (UCLG-MEWA Kültür ve Turizm Komitesi, 2020: 31). Bahsedilen etkinlikler bölgenin yerel kültürüne, sürdürülebilir turizmine ve Nevşehir’in yaratıcı şehirler ağına gastronomi alanında aday olarak başvurmasına katkı sağlayan süreçlerden biridir. Bu bağlamda Nevşehir, 2023 yılında “Gastronomi Şehri” olarak UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Ulusal listesine kaydedilmiştir (AHİKA, 2023b; Nevşehir Belediyesi, 2023; UNESCO, 2023). 2004 yılında kurulan ağ, sürdürülebilir kentsel kalkınma, kültür endüstrisi, yaratıcılık ve iş birliği maddelerinde temellendirilmiştir. Ağa katılım gerçekleştikten sonra şehirler özellikle sürdürülebilir kalkınma planlarında kültür etkileşimini ve

kültürel yaşama katılımın teşviki için çalışmayı taahhüt ederler. Program, kültürün yaratıcı alan temelinde kullanılmasına dayanan bir sürdürülebilir kalkınma perspektifi sunmaktadır.

Bölgede sürdürülebilir kalkınma ve yerel bilgi temelindeki çalışmalardan bir diğeri Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin hazırlamış olduğu İhtisaslaşma Stratejisi ve Yol Haritası'dır. Bu kapsamda hazırlanan kitapçıkta bölge ile ilgili on proje yer almaktadır. Bunlardan biri olan "Tohuma Övgü: Bezirhane Projesi", bölgeye özgü bir geleneksel üretim ve saklama bilgisini içeren Bezir yağı (linseed oil) yapımını ve yerel halk mimarisi örneklerinden olan Bezirhaneleri konu edinen Bölgesel Kalkınma Programı projesi olarak sunulmuştur. Projenin geleneksel üretim modelini canlandırmak, yerelliği ve ekolojik dengeyi korumak, kültürel miras farkındalığının ve sürekliliğinin sağlanması ve kadın istihdamı şeklinde belirtilen amaçları (Aktekin, 2022: 138-141), geleneksel bilginin kendisinin sürdürülebilir kalkınmaya dönüştürülebileceğinin yaratıcı örnekleri arasındadır. Proje önerisi, sonuç ve çıktıları bağlamında SKA'nın 2., 8., 11., 12. ve 15. Maddeleriyle ilgilidir. Bölgesel genetik kaynakların kullanımının, geleneksel üretim ve saklama biçimlerinin uygulanmasının, yerel ürünleri teşvik ederek istihdam yaratılmasının ve nihayetinde bölgenin kültürel ve doğal mirasının korunmasının önünü açmaktadır.

Avanos'un yerel kültürünün bölgesel kalkınmaya katkısı için AHİKA koordinasyonunda olmak üzere Avanos Belediyesi tarafından Avrupa Seramik Rotası'na başvuru yapılmıştır. Başvuru sonucunda

Avanos, sürdürülebilirliği ve rekabetçiliği güçlendirmeyi hedefleyen ve Avrupa Konseyi Kültür Rotalarından biri olan Avrupa Seramik Rotası'na 2023 yılında dahil edilmiştir. Organizasyonun amacı, bir kültür rotası oluşturulması, rotalarda yer alan destinasyonlarda ziyaretçilerin daha fazla vakit geçirmesi, ziyaretçilerin yerel kültür hakkında bilgi sahibi olması ve yerelin kültürel saygınlığının artmasını sağlayan yaratıcı aktiviteler ve projeler yürütmektir (AHİKA, 2023a). Bu ve benzeri uygulamalar yerel kültür ve kalkınmanın birlikte değerlendirilmesini sağlar. Avrupa Seramik Rotası, SKA'nın 4. Maddesinde vurgulanan dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin değerinin bilinmesi ile kültürün sürdürülebilir kalkınmaya olan katkısını artmıştır. Örneğin, Avanos'ta 24 Haziran-05 Temmuz 2024 tarihleri arasında Ahiler Kalkınma Ajansı koordinasyonunda NEVÜ Avanos Güzel Sanatlar MYO ile NEVÜ Avanos Seramik Uygulama Araştırma Merkezi iş birliğinde 13. Uluslararası Avanos Uygulamalı Seramik Sempozyumu düzenlenmiştir. Sempozyuma Avrupa Seramik Rotası başta olmak üzere dünyanın ve Türkiye'nin çeşitli yerlerinden sanatçılar katılım sağlamıştır. Bölgede oluşan atık cam ve şişelerden elde edilen yeni ürünlerin tanıtıldığı sempozyumun (AHİKA, 2024) sonuç ve çıktılarının Küresel Amaçlar ile doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Avrupa Fen Bilimleri Eğitimi Araştırma Derneği'nin "15. Konferansı (ESERA 2023)" 2023 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (NEVÜ) ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. ESERA 2023 Konferansı'nın teması, UNESCO'nun temel hedefleri ve SKA ile

uyumlu biçimde “Bilim Eğitimi Kültürel Mirasla Birleştirmek” şeklinde belirlenmiştir (NEVÜ, 2023). Bu konferans, Nevşehir’de 2021 yılı itibarıyla kalkınma ve miras konulu etkinliklerin artışını gösteren somut örnekler arasındadır. Temanın mühendislik, matematik, bilim ve teknoloji olarak adlandırılan STEM alanlarında “kültürel miras” kavramının yeterince kullanıl(a)mamış olması nedeniyle ve kavramın fen öğretimine yeni bir bakış açısı kazandıracığı düşüncesiyle özellikle seçilmesi, bölgede konuyla ilgili son dönemde gerçekleştirilen faaliyetler bakımından dikkate değerdir.

Sürdürülebilirlik ve geleneksel bilgi, bağlamsallığı, bütüncüllüğü ve etkileşimi beraberinde getirmektedir. Yine de geleneksel bilgi ile SKA’nın birleştirilmesinde bazı zorluklar bulunmaktadır. Geleneksel bilginin kaybolması, küresel kültürel homojenleşme/tek-türleşme/tek-tipleşme, bağlamsızlaştırma, modernleşme, folklorlaştırma (folklorization), turistikleştirme (turistification) gibi faktörler bu bilgiyi koruma çabalarını engelleyebilecek boyuttadır (Berkes, 2012: 256-261; Özdemir, 2020: 16-18). Küresel Amaçlar bağlamındaki sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için geleneksel bilginin korunmasını, toplumlar arasında paylaşımını ve aktarılmasını destekleyen dengeli politikaların geliştirilmesi ve önlemlerin hayata geçirilmesi önemlidir.

İnsan ve doğa arasındaki ilişki; düşünce, imge ve idealler tarafından belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle “insan ve doğa arasındaki mücadele” ile “insan ve doğa arasındaki etkileşim”

paradigmalarında gelip giden doğayı dönüştürme süreci sürdürülebilir kalkınma tartışmalarının odağından kalmaya devam edecektir. Ancak bu tartışmalarda nasihat, eğitim ve teknik süreçlerinden daha çok “değişen ekolojik etik ve ekolojik estetik yaklaşımları” daha fazla gelecek vaat ediyor gibi durmaktadır (Clarke, 1990: 249; Yolcu ve Aça, 2019: 863).

Sonuç

Kültürel miras yönetimi açısından bağlamsal bir perspektifin sunulduğu bu çalışmada sürdürülebilir kalkınma ve geleneksel bilgi belleği ilişkisi bütüncül bir şekilde değerlendirilerek Nevşehir’in geleneksel (yerel) bilgisinin bölgesel sürdürülebilir kalkınmadaki rolü incelenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma düşüncesi ve geleneksel bilgi belleği ilişkisi, geleneksel bilgi belleğinden yararlanan, belleğin korunmasını sağlayan ve belleği aktaran bir kültür koruma biçimini oluşturmakta ve desteklemektedir. Çalışmamızda SKA’nın maddelerinin büyük bir kısmının başarılı bir şekilde hayata geçirilmesinde ve uygulanmasında gelenekten beslenen bilgidен yararlanılabileceği ifade edilmektedir.

Doğal ve kültürel miraslar bağlamında son dönemde ulusal ve uluslararası platformlarda iş birlikleri ile dikkat çeken Nevşehir bu incelemenin odağında yer almaktadır. İncelemede Nevşehir’de bölgesel kalkınma üzerine doğrudan veya dolaylı faaliyetler gerçekleştiren ve projeler uygulayan kurum ve kuruluşlar tarafından SOKÜM Korunması Sözleşmesi’nin son on beş yıllık döneminde gerçekleştirilmiş olan “SKA temelindeki geleneksel bilgi belleğine ilişkin faaliyetler” ele alınmıştır. Bu konuda ilgili kurumların resmi

sitelerinden, sosyal medya hesaplarından ve yerel haber sitelerinden yararlanılmış ve içerik analizi yöntemi takip edilmiştir. Elde edilen ikincil veriler bütüncül ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Geleneksel bilgi ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarının ilk kez birlikte Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin Uygulama Yönergesinde 2010 yılında yer aldığı ve SKA'nın 2016 yılında yürürlüğe girdiği düşünüldüğünde, Nevşehir'de nispeten geç bir tarih olarak 2021 yılından itibaren ilgili faaliyetlerin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bu durum, yerelde ve ulusalda güncel gelişmelerin düzenli bir şekilde takip edilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

İlgili faaliyetlerde 2021 yılı itibariyle artış görülmesinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin "Bölgesel Kalkınma Odaklı Üniversiteler" arasına alınmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Üniversitenin ihtisaslaşmasının bölgede kültür ve sürdürülebilirlik konulu çalışmalara ivme kazandırdığı görülmektedir. Bu gelişme, YÖK'ün üniversiteleri ihtisaslaşma temasında yetkinleştirme yaklaşımının -kültür ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisi bağlamında- faydalı bir model olduğunu örneklemektedir.

Çalışmada SKA'nın çoğu maddesinin hayata geçirilmesinde yerelden beslenen geleneksel bilgiden yararlanılabileceği belirtilmektedir. Nevşehir özelinde ele alınan bu çalışmada bölgenin sürdürülebilir kalkınmasının gerçekleştirilmesinde kültürel miras, geleneksel bilgi, yerel kültür gibi konuların SKA ile uyumlu şekilde geliştirilecek bir "kültürel miras yönetim planlaması" içine dahil

edilmesinin gerekliliği vurgulanmakta, geleneksel bilgiye dayalı çalışma alanlarının, doğayla uyumlu şekilde daha yaşanılabilir/sürdürülebilir bir dünya için uygun ve gerçekleştirilebilir veriler sunduğu belirtilmekte ve geleneksel bilgi belleğinin daha etkin ve akılcı bir şekilde kullanılması gerektiği bir kez daha ifade edilmektedir. Yerel, bölgesel ve ulusal kalkınmanın gerçekleştirilmesi için geleneksel bilginin sürece eklendiği daha akılcı, yaratıcı ve sürdürülebilir kültür politikalarına ihtiyaç vardır. Bunun için yerel bağlamın ve bağlamın tüm unsurlarının birbiriyle etkileşim içinde olduğu daha geniş bir perspektif sunulmalıdır.

Literatürdeki çalışmalarda ve bu incelemede ifade edildiği üzere kültürel mirası korumaya yönelik sözleşmeler çerçevesinde mevcut kültür koruma yöntemleri ve yaklaşımları SKA ile uyumludur. Geçtiğimiz yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan ve ciddi önlemlerin alınmasına sebep olan pandeminin insan hayatına ilişkin yarattığı olumsuz etkiler ve özellikle doğal yaşam alanlarının sağlık üzerindeki olumlu etkileri olmak üzere temelde doğal ve geleneksel bilgiye ilişkin çözüm önerileri, insan yaşamına ve aynı zamanda çevreye duyarlılık temelinde (TKB, 2023: 120) yakın gelecekte bu belleğin daha da önemli olacağını ortaya koymaktadır.

Öneriler

Nevşehir’de geleneksel bilgi ve sürdürülebilir kalkınma odaklı faaliyetlerin gerçekleştirildiği, faaliyetlerde sürdürülebilirlik ve kalkınma konularının sıklıkla vurgulandığı ancak “kültür”, “kültürel miras” ve “geleneksel bilgi” temalarının dolaylı yer aldığı anlaşılmıştır. Bu bakımdan Nevşehir’in kendine özgü geleneksel bilgi

belleğini sürdürülebilir kalkınma bağlamında yeniden değerlendirmesi, kültür göstergelerinin belirlenmesi ve modellemesi gerekmektedir. Bu konuda rehber olarak UNESCO tarafından hazırlanan Metodoloji El Kitabı [UNESCO Culture for Development Indicators (CDIS)-Methodology Manual], CDIS boyutlarının ve göstergelerinin yorumlanması için analitik bir bağlam sunmaktadır (UNESCO, 2014).

Bölgede son on beş yıllık dönemde gerçekleştirilen faaliyetler ve sürdürülebilir kalkınmada geleneksel bilginin üç rolü bağlamında sunulan tespit ve öneriler şu şekildedir:

- Deneyim ekonomisinin etkili olduğu bu dönemde geleneksel (yerel) kültür, ziyaretçiler için farklı ve benzersiz bir deneyim imkânı sunabilmektedir. Bu imkânın etkili ve akılcı bir şekilde kullanılması gerekmektedir (destekleme/supporting sustainability).
- Bölgeye gelen ziyaretçi sayısının artışı, turizm gelirlerinin yükselmesini ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesini sağlayabilir. Fakat tüm bu süreçte yerelin katılımı mutlaka sağlanmalıdır. Yerelin değerleri, öncelikleri ve ihtiyaçları anlaşıldığında gelecekteki projeler daha etkili bir şekilde tasarlanabilir, daha kapsamlı ve uzun vadeli başarılı sonuçlar elde edilebilir (destekleme/supporting sustainability).
- Geleneksel bilgi, yerel toplulukların kültürel miraslarını koruma çabalarını destekleyerek ve devamlılığını sağlayarak onların güçlü bağlar kurmasına, kimliklerini oluşturmalarına, sürdürmelerine ve genel olarak sosyal sürdürülebilirliklerini

sağlamalarına katkı sunabilir (destekleme/supporting sustainability, bağlantı kurma ve aracılık yapma/connecting and mediating sustainability).

- Geleneksel bilgi, su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve kullanımı konusunda işlevsel olarak kullanılabilir. Örneğin, suyun daha etkin kullanılması ve temiz suya erişimin artırılması için geleneksel su toplama ve dağıtım sistemlerinden yararlanılabilir (yaratım/creating sustainability).
- Geleneksel bilginin kendisi sürdürülebilir tarım, organik tarım olarak kullanılabilir, bu tarımı uygulayan yerel çiftçilere destek verilebilir ve doğa dostu tarım uygulamaları benimsenebilir (yaratım/creating sustainability).
- Geleneksel bellek, yerel ekosistemler ve biyoçeşitliliğin korunması ile bunların sürdürülebilir kullanılmasında faydalı bilgiler sunabilir, sorumlu üretim ve tüketime destek verebilir. Bu bilgi, örneğin atık yönetimi, geri dönüşüm ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konularında bilinçlendirme ve uygulama süreçlerine katkı sağlayabilir, iklim değişikliğiyle mücadelede uyum sağlamak için kullanılabilir, yerel bilgi ve deneyimlerin paylaşımını sağlayarak iklim eylemi çabalarını güçlendirebilir (destekleme/supporting sustainability).

Yukarıda sıralananlara ek olarak Nevşehir’de sürdürülebilirlik kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerde kültürel mirasın destekleme (1. rol) ile bağlantı kurma ve aracılık yapma rolleri (2. rol) çerçevesinde çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Bölgede gelecekte

uygulanacak çalışmalarda ve geliştirilecek politikalarda “sürdürülebilir kalkınma olarak kültür” rolüne (3. rol) yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

Aça, M. (2022). Geleneksel Ekolojik Bilgiye Bir Folklor Araştırma Projesinin Penceresinden Bakmak: Tespitler, Sorunlar Ve Öneriler. (Ed. Mehmet Ali Yolcu), *Kaz Dağları ve Geleneksel Ekolojik Bilgi*, 1-24. Paradigma Akademi.

AHİKA. (2021). *2021 Çalışma Programı* (TR71 düzey 2 bölgesi). Ahiler Kalkınma Ajansı.
<https://www.ahika.gov.tr/assets/upload/dosyalar/2021-yili-calisma-programi.pdf>.

AHİKA. (2022). *2022 Yılı Çalışma Programı*. Ahiler Kalkınma Ajansı.
<https://www.ahika.gov.tr/assets/upload/dosyalar/2022-yili-calisma-programi-web-sitesi-formati.pdf>.

AHİKA. (2023a). *Avanos, Avrupa Seramik Rotası'na Dahil Edildi!*.
<https://www.ahika.gov.tr/haberler> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

AHİKA. (2023b). *Gastronomi Şehri Nevşehir UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Ulusal Listesinde*. <https://www.ahika.gov.tr/en/haberler> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

AHİKA. (2024). *13. Uluslararası Avanos Uygulamalı Seramik Sempozyumu* Tamamlandı.
<https://www.ahika.gov.tr/en/haberler/13-uluslararasi->

avanos-uygulamali-seramik-sempozyumu-tamamlandi
(Erişim Tarihi: 12.07.2024).

Aktekin, S. (Ed.). (2022). *Doğal ve Kültürel Miras Turizmi İhtisaslaşma Stratejisi Ve Yol Haritası (2022-2026)*. Simtel Ofset.

Alpaslan, İ. (2015). *Unesco, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kültür: Somut Olmayan Kültürel Miras (Soküm) Örneği*. [UNESCO Uzmanlık Tezi]. Unesco Türkiye Millî Komisyonu.

Başdoğan Deniz, G. (2022). Kültürel Mirasın Korunması İçin Sürdürülebilir Miras Yönetimi: Türkiye Örneği. *Kent Akademisi Dergisi*, 15(3), 1204-1222. DOI: 10.35674/kent.1063306.

Berkes, F. (2012). *Sacred Ecology*. New York: Routledge.

Clarke, W. C. (1990). Learning From The Past: Traditional Knowledge And Sustainable Development. *The Contemporary Pacific*, 2(2), 233-253.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları*. <http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/amaclari/> (Erişim Tarihi: 12.01.2024).

Davis, S. H. ve Ebbe, K. (Eds.) (1993). Traditional Knowledge And Sustainable Development: Proceedings Of A Conference (September 27-28, 1993). Sponsored by the World Bank Environment Department and the World Bank Task Force on the International Year of the World's Indigenous People Held

at the World Bank.

Dessein, J., Soini, K., Fairclough, G. and Horlings, L. (eds) 2015. Culture İn, For And As Sustainable Development. *Conclusions From The COST Action IS1007 Investigating Cultural Sustainability*. University of Jyväskylä.

Eres, Z. ve Güler, K. (2022). İklim Krizi Karşısında Kırsal Mirastan Alınabilecek Dersler. *Mimar.ist Dört Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, (75), 51-64.

Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.

Gražulevičiūtė, I. (2006). Cultural Heritage İn The Context Of Sustainable Development. *Environmental Research, Engineering and Management*, 3(37), 74-79.

Güler, E. ve Mutlu, A. (2021). Geleneksel Bilgi Ve Fikri Mülkiyet Çıkmazında Biyokorsanlık Sorunu. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı "Dünyada Ekonomik Sosyal, Siyasi ve Teknolojik Gelişmelerin Etkileri" Konferans Bildiri Tam Metinleri E-Kitabı* (103-11). Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi.

ICOMOS. (2014). The Florence Declaration On Heritage And Landscape As Human Values. *18th General Assembly and Scientific Symposium-Outcomes* (1-7). <https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/>

2015/GA_2014_results/GA2014_Symposium_FlorenceDeclaration_EN_final_20150318.pdf (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

International Council for Science (ICSU). (2002). ICSU Series On Science For Sustainable Development No. 4: Science. *Traditional Knowledge And Sustainable Development*. ICSU.

Karabaşa, S. (2022). Geleneksel Bilginin Kültürel Bütün İçindeki Yeri Ve Yaşamsal Önemi. (Ed. Mehmet Ali Yolcu), *Kaz Dağları ve Geleneksel Ekolojik Bilgi*, 59-70. Paradigma Akademi.

Kariuki, F. (2021). Harnessing Traditional Knowledge Holders' Institutions In Realising Sustainable Development Goals In Kenya. *Journal of CMSD*, 6(1), 1-54.

Keskin, L. (2023). Buğday Ekimi Başlıyor. *Neveşehir Kent Haber*. <https://www.nevsehirkenthaber.com/haber/16346777/bugday-ekimi-basliyor> (Erişim Tarihi: 07.02.2024).

Koç, Y. (2022). Geleneksel Ekolojik Bilgi: Küresel Isınma İçin Dersler. (Ed. Mehmet Ali Yolcu), *Kaz Dağları ve Geleneksel Ekolojik Bilgi*, 85-98. Paradigma Akademi.

KÜN. (2021a). *Mustafapaşa "En İyi Turizm Köyü"*. <https://mustafapasakapadokya.org> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

KÜN. (2021b). *GastroKapadokya*. <https://bap.kapadokya.edu.tr/projeler/gastrokapadokya> , <https://mustafapasakapadokya.org> , <https://gastrocappadocia.com/menu/hakkimizda-2> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

Tarihi: 28.01.2024).

KÜN. (2022). *Bir Başka Kapadokya (Kapadokya Lezzetleri, Mustafapaşa) Etkinliğimiz Tamamlandı.*
<https://kapadokya.edu.tr/haberler> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

KÜN. (2023). *Türk Mutfağı Haftası: Yerel Ve Sürdürülebilir Gastronominin Geliştirilmesi Panel Ve Çalıştayı.*
<https://kapadokya.edu.tr/etkinlikler> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

Nevşehir Belediyesi. (2023). *Gastro Nevşehir.*
<http://gastronevsehir.com/> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

NEVÜ. (2021). *NEVÜ 'Doğal Ve Kültürel Miras Turizmi' Alanında YÖK Tarafından 'Bölgesel Kalkınma Odaklı Üniversite' Olarak Kabul Edildi.* <https://www.nevsehir.edu.tr/30366> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

NEVÜ. (2023). *ESERA 2023 Kapadokya Konferansı.*
<https://www.nevsehir.edu.tr> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

Nocca, F. (2017). The Role Of Cultural Heritage In Sustainable Development: Multidimensional Indicators As Decision-Making Tool. *Sustainability*, (9), 1-27. DOI: 10.3390/su9101882.

Oğuz, A. (2009). Fikri Mülkiyet Hakları Ve Geleneksel (Yerel) Bilgi Ve Folklorun Hukuki Korunması. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, 9(3), 9-53.

- Ölçer Özünel, E. (2017). “İnsanlar, Gezegen ve Refah İçin Bir Eylem Planı”: Somut Olmayan Kültürel Miras Ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Eleştirel Yaklaşım. *Millî Folklor*, (116), 18-32.
- Ölçer Özünel, E. (2023). *Gelecekte Ödünç Almak: Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Kalkınma*. Grafiker Yayınları.
- Özdemir, N. (2012). *Kültür Ekonomisi ve Yönetimi (Seçki)*. Hacettepe Yayıncılık.
- Özdemir, N. (2018). Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 1-28.
- Özdemir, N. ve Özdemir, E. (2020). Yaratıcı Kentler ve Yaşayan Kültür. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi (UHAD)*, 3(4), 2-23.
- Pfotenhauer, R. ve Whiteley, D. (2022). *Traditional Knowledge And Sustainable Development*.
<https://blog.strive2thrive.earth/traditional-knowledge-and-sustainable-development/> (Erişim Tarihi: 30.01.2024).
- Soysal, T. (2020). Bir Fikri Mülkiyet Hak Kategorisi Olarak Geleneksel Bilgi ve Geleneksel Bilginin İstismarı Olarak Biyolojik Korsanlık. *Terazi Hukuk Dergisi*, 14(156), 1630-1644.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)*. Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Sultana, R.; Muhammad, N. ve A.K.M., Z. (2018). Role Of İndigenous Knowledge İn Sustainable Development. *International Journal*

Of Development Research, 8(2), 18902-18906.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2020). *Mirasımız Yerel Tohum Projesi*.
<https://mirasimizyereltohum.tarimorman.gov.tr/Sayfa/Detay/1345> (Erişim Tarihi: 30.01.2024).

Tarihi Kentler Birliği (TKB). (2023). *İklim Krizinde Dayanıklılık İçin Kaynak Olarak "Miras"*. (Ed. E. Alkan). ÇEKÜL Vakfı.

Thakurai, G. (2014). Traditional Knowledge For Sustainable Development: A Geographical Analysis. *IMPACT: International Journal of Research in Applied, Natural and Social Sciences* (IMPACT: IJRANSS), 2(9), 39-44.

Türkoğlu, İ. (2020). Sürdürülebilir Kalkınmada Kültür Mirasının Yeri ve Önemi. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(20), 117-143. DOI: 10.33207/trkede.692194.

UCLG-MEWA Kültür ve Turizm Komitesi. (2020). *Kültür 21 Dokümanları Antolojisi*. <https://uclg-mewa.org/> (Erişim Tarihi: 28.01.2024).

UN. (1987). *Report Of The World Commission On Environment And Development: Our Common Future*. UN Documents.

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (2024). *Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri İhtisas Komitesi*. <https://www.unesco.org.tr> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

UNESCO. (2003). *Convention For The Safeguarding Of The İntangible Cultural Heritage*.
<https://ich.unesco.org/en/convention#art2> (Erişim Tarihi:

30.01.2024).

UNESCO. (2014). *UNESCO Culture For Development Indicators (CDIS)-Methodology Manual*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

UNESCO. (2023). *UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı*.
<https://www.unesco.org.tr> (Erişim Tarihi: 24.01.2024).

Yolcu, M. A. ve Aça, M. (2019). Geleneksel Ekolojik Bilgi Ve Folklor. *folklor/edebiyat*, 25(100), 861-871. DOI: 10.22559/folklor.1086.

Yolcu, M. A.; Aça, M. ve Dinç, M. (2023). *Homo Naturalis-İnsan Ve Geleneksel Ekolojik Bilgi*. Paradigma Akademi.